

כשחקני שתיים מהפקות הפסטיבל "האזרח כאן" גויסו למילואים בצו 8, נדרשה הנהלת הפסטיבל, מצדה, לגייס יצירתיות כדי להעניק לשחקנים בשטח רוח גבית. במקום בכורה חגיגית ייערך ערב סולידריות שמזמין את הקהל למפגש על יצירה בזמן מלחמה. במאי ההצגה "העלה", גיא ישראלי, בראיון על תיאטרון, מלחמה וזהות

"כלום לא הכין אותנו"

שלושה שבועות לפני ה-7 באוקטובר, כשהעולם עוד נראה פחות או יותר בגבולות הנורמה כפי שהכרנו אותה, הגישה מעצבת התפאורה, **אריאלה (ללי) גור פלינט**, את המאקט הסופי (דגם תפאורה מוקטן – מ.) להצגה "העלה". העיצוב מינימליסטי: חלל במה שחור ופעור כמו מרחב תת קרקע תודעת אינסופי ובו גדר פרוצה. את הקופסה השחורה הזו תכנן המחזאי והבמאי, **גיא ישראלי**, למלא בפרשנות משלו לספרו האייקוני, "**חיל ורעדה**" של אבי הפילוסופיה האקזיסטנציאליסטית, **סרן קירקגור** ולהחזיר את הצופים, לשעה, אל מקורות הפלונטר-הר המוריה, סיפור עקדת יצחק והברית בין הבתרים, הקושרת אותנו אל האלוהות, אל האדמה, זה אל זה.

” המציאות פה כל הזמן מזכירה לנו לשאול מי אנחנו? מאיפה אנחנו באים? מה אנחנו רוצים להיות ואיפה אנחנו רוצים לראות את עצמנו? אולי הרווחנו עם מפואר, מה שמכונה 'עם הספר', אבל לעם הנבחר הזה המשפחה התפרקה.”

ההפקה תוכננה לעלות בסוף דצמבר בבכורה חגיגית בפסטיבל "האזרח כאן" של תיאטרון ניקו ניתאי ובחדר החזרות, שהיו בעיצומן באותו השלב, עסקו בשאלות על זהות ותגי המחיר המוצמדים לתואר "העם הנבחר" ולירושת הארץ המובטחת. כמעט הכל כבר היה מוכן, אבל כלום לא הכין את כל הנוגעים בדבר – יוצרים, שחקנים או הנהלת התיאטרון והפסטיבל, למלחמה שתפרוץ ותשנה הכל.

בשבת השחורה הוקפץ **אלדד בן תורה**, אחד משלושת השחקנים בהפקה, לגזרה הדרומית בצו 8 ומאז הוא שם. הוא לא היחיד. גם בהפקה נוספת, "**אוויר פסגות**", שאמורה הייתה להציג בבכורה בפסטיבל, נקראו שחקנים לדגל. בתיאטרון התעקשו באקט יוצא דופן של סולידריות על כך שהשחקנים המגויסים לא יוחלפו ומקומם בהפקות יישמר להם לכשיחזרו משדה הקרב. "מנהלת התיאטרון והפסטיבל, **דורית ניתאי נאמן**, נעמדה על רגליה האחוריות כדי לשמור עלינו", מספר ישראלי. "היא אמרה חד וחלק: 'אי אפשר להחליף שחקנים פשוט כי הם בצו 8 ולעבור הלאה. זה לא מתקבל על הדעת ממש כמו לפטר אישה בהריון. דורית אמרה: 'תיאטרון ניקו ניתאי זה לא רק בית לחלומות, אלא גם לעבודה ולפרנסה. אנחנו נמצא פתרון'. וזו אמירה מרגשת מאוד כי בסוף, לצד התיאטרון, יש את החיים עצמם”.

חומרים נפיצים של גאולה

אז מה בכל זאת עושים כששתיים מתוך ארבע הצגות מקוריות שאמורות היו להשתתף בפסטיבל מגויסות? ובכן, מגייסים את היצירתיות, את הרוח והחומר ממנו עשוי התיאטרון - יוצריו. במקום בכורה חגיגית, יערך ביום שלישי, 26 בדצמבר, בתיאטרון החנות שיארח השנה את הפסטיבל, ערב שיח בהשתתפות היוצרים בו יחשפו לראשונה גם קטעים מותאמים מתוך שתי ההצגות. במפגש עם הקהל, שיעסוק גם ביצירה בזמן מלחמה, ידבר ישראלי על אותו הקשר בין האדם למקום וגם על זהות, ריבונות רעיונית על אדמה, אמונה, משבר אמון, רוח והמשכיות.

קשה להמעיט במידת הרלוונטיות של הטקסט. לפני המלחמה ובעיקר בצלה. ישראלי יודע שהוא מטלטל חבית נפץ. הוא דרוך, אבל מוכן. "עקדת יצחק זה אירוע מכונן ואפשר לדבר על הקרבת בניים ובחירות רעות אבל בסוף מה שעניין אותי, זו ההתבוננות פנימה וההבנה שהעקדה אינה הפעולה או הכוונה, אלא הקשירה וההיקשות. אדם קשור הוא אדם לכוד ואז אתה שואל מה זה בדיוק הקשר הזה? מה המשמעות שלו? מה המחיר? דרך הכתיבה רציתי לבדוק איך אני מבין את הסיפור הזה של אדם שנדרש לעבור נדודי אין קץ בדרך אל מקום שהוא הבטחה כדי לברר את הקשרים שמפעילים אותו ואת מידת חסינותה של הרוח".

בקונטקסט העכשווי אתה לא חושש שאולי מוקדם מדי לגעת בנושאים האלה?

"בוודאי שאני חושש. זה נפיץ, אבל הדגש בהצגה אינו על הקורבן והמחיר, אלא על גאולה ובחירה בחיים. את העבודה על הפרויקט התחלנו הרבה לפני היום המקולל ההוא. שאלת הקשר והזהות צפה הרבה לפני גם אם כעת היא בצורתה הגולמית ביותר. לא דמיינתי שאביים את ההפקה הראשונה שלי כבמאי במציאות כאוטית שמתעלה על כל סיוט, עם שחקן מגויס שאני דואג לו 24/7 ואין לי מושג מתי יחזור. זו הפקה ראשונה בה אני חרד פחות מכמה טובה תהיה התוצאה ויותר מהאחריות לביטחונם, רווחתם הנפשית ופרנסתם של השחקנים. זו מציאות לא פשוטה ויחד עם זה, אני מאמין שאם לא נשאל את עצמנו שאלות ליבה, אם לא נאחז בחיים ובתקווה, ההמשך יהיה קשה יותר עד בלתי אפשרי. אני מודע לכך שזו קפיצה למים עמוקים, אבל אנחנו יודעים לשחות וההצגה הזו תעלה כי היא חייבת".

העלהו, צילום: גל רוזמן

"זו המציאות שמלחיצה"

זו לא הפעם הראשונה שיישראלי בוחר לעסוק בחומרי בערה שבאופן מיסטי מקבלים זמן קצר לאחר מכן ביטוי במציאות שמחוץ לאולם התיאטרון. זה התחיל עם "הרובים של סניורה קראר", מחזה מאת **ברטולד ברכט** שהציג כתרגיל בימיו בשנה ד' בחוג לתיאטרון באוניברסיטה. המחזה הכמעט נשכח הזה של ברכט, גרסה מודרנית למחזה מוקדם בשם "הרוכבים אל הים" מאת המחזאי האירי **ג'ון מילינגטון סינג**, מתרחש במלחמת האזרחים בספרד ונוגע בריטואל המוות במלחמה ומעגל ההרג וההקרבה. כמה חודשים לאחר הצגתו החל מבצע "שומר חומות".

גם גרסתו של ישראלי למחזה "משיח", מאת **מרטין שרמן**, המתרחש בעיירה יהודית על גבול אוקראינה פולין שמשתקמת מפרעות תחת"ט, הקדימה במעט את פרוץ המלחמה המדממת בין רוסיה לאוקראינה. "אולי אני צריך לכתוב מחזה על במאי שזכה בלוטו", אומר ישראלי בחיוך רפה.

"זו המציאות שמלחיצה. מציאות שכל הזמן מזכירה לנו לשאול מי אנחנו? מאיפה אנחנו באים? מה אנחנו רוצים להיות ואיפה אנחנו רוצים לראות את עצמנו. אלו שאלות שמאוד מעסיקות אותי. כמו בהצגה, אנחנו כל הזמן מטלטלים בין 'העלהו לעולה' לבין 'העלהו על ראש שמחתי'. הדמויות מצויות במרחב לא מוגדר מחוץ לזמן ולמקום, נעות בין פיסות ההיסטוריה שלהן בעוד אנחנו מנסים לחזור לזמן כדי לשנות את התוצאה כי אולי הרווחנו עם מפואר, מה שמכונה 'עם הספר', אבל לעם הנבחר הזה המשפחה התפרקה".

צילום: גיא ישראלי

"אומצתי לחיקם בשמחה"

עקדת יצחק, אותו אירוע מכונן שרודף אותנו, ממשיך להטריד את מנוחתם של יוצרים. בעונה החולפת העלה תיאטרון "גשר" וריאציה משלו על הנושא עם מחזה ביכורים מאת מאיר שלו שחוזר גם הוא אל השורש בניסיון להתחקות אחר הדרך לגיהנום. זה לא הסיפור של ישראל. "שאלת הקורבן וההקרבה היא התוצאה, אותי העסיק המעגל הספירלי הפנימי שאדם עובר בנדודי אין קץ כשבסופו יש ציפייה שאיכשהו נגיע לתוצאה טובה יותר. לא מעניין אותי להטיף מוסר או לומר מה עשיתם לנו? איך גררתם אותנו למצב הזה? אני רוצה להבין מה אומרת היום ב-2023 הזהות היהודית, הציונית, הארצישראלית ונקודת המוצא שלי היא, כמו שאומר תמיד מורי ורבי, הבמאי יוסי יזרעאלי, חמלה על המין האנושי. הנדודים האינסופיים האלה נובעים ובסופו, יש מחיר שמשלם העם הנבחר על ירושת הארץ. על המחיר הזה לא דובר בברית בין הבתרים. זה מקיף אותנו וחוזר אלינו שוב ושוב. אני מקווה שלפחות בהצגה הזו, על הבמה ובאולם, נצליח להשיג תוצאה שונה".

זו אמירה שמקפלת בתוכה האמונה שתיאטרון יכול לשנות מה שמוביל אותי אל המרחב שבתוכו נולדה ההפקה – תיאטרון ניקו ניתאי.

אינני יודע אם יש לתיאטרון יכולת לשנות מציאות, אבל בטוח שביכולתו לקיים עוד מציאויות בדיוניות שלא חייבות להיות ריאליסטיות ובהן הכל אפשרי. זה נכון להצגה וגם לחיים. תיאטרון אינו כלי מחנך או מטיף, הוא מייצר דיאלוג. מה אנשים יעשו עם הדיאלוג הזה? פה המבחן האמיתי. אני רוצה לייצר קהילה ששואלת שאלות וזה מחזיר אותי לתיאטרון ניקו ניתאי. את ההתלמדות שלי התחלתי אצל ניקו. במקביל ללימודים בחוג לתיאטרון, החלטתי בשנה א' לעבוד כאסיסטנט בתיאטרון פרינג' על מנת להתמקצע. ניקו היה הראשון שפתח את הדלת. הגעתי לתחנה המרכזית כי מישהי בכיתה אמרה שיש שם תיאטרון שמחפש תאורן. התחלתי בהצגה 'המלך ליר' עם ניקו בתפקיד הראשי ואחריה ידעתי שאני רוצה להישאר.

"הייתה בו תשוקה אינסופית לתיאטרון והתמדה שאינה נובעת מצורך להוכיח משהו למישהו, אלא פשוט מרצון לעשות את התיאטרון שלו. אלו שני הדברים הכי חשובים שלמדתי ממנו. אפשר לומר על ניקו את כל הדברים הידועים – אבי הפרינג', הראשון שפעל מחוץ לממסד התיאטרוני, כל זה כתוב בעבודת הסמינריון שכתבתי עליו באוניברסיטה, אבל כשוליה שלו אני יכול לומר שמעבר ללוחם שהיה, ניקו ראה בתיאטרון את התגלמות החמלה והאהבה. לא היה יום שהוא הגיע לתיאטרון בלי איזה מחזה חדש שהוא ממש רוצה לתרגם, לעבד או לביים. אי אפשר היה לעמוד בקצב שלו. אני מאוד מתגעגע אליו ומאוד גאה על הקשר איתו ועם דורית, בתו, שמחזיקה את כל התיאטרון על כתפיה וממשיכה את דרכו. זו משפחה יוצאת דופן, משפחת ניתאי. המחויבות הזו לתיאטרון, לשחקנים, ליוצרים וגם אליי באופן אישי, זה לא ברור מאלי. הם אימצו אותי לחיקם ואומצתי בשמחה".